

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Беззубцев-Кондаков А.Е. Двусмысленность пустыни. О прозе Джона Максвелла Кутзее. Часть первая. URL: <http://www.topos.ru/article/6548>.
2. Frank J. Between Religion and Rationality: Essays in Russian Literature and Culture. Princeton, 2010. 312 p.
3. Kelly M. The master of Petersburg. A Companion to the work of J.M. Coetzee / edited by Timothy J. Megihan. New York: Camden House, 2011. P. 133–147.
4. Poyner J. J.M. Coetzee and the Paradox of Postcolonial Authorship. Farnham, UK: Ashgate, 2009. 203 p.
5. Лагуновский А.М. Образ Федора Достоевского в повести Дж.М. Кутзее «Осень в Петербурге». URL: <http://lagunovskij.ucoz.ru>.
6. Кеба О.В. Роман Дж. М. Кутси «Володар Петербурга» як фікційна біографія. Питання літературознавства. № 96. 2017. С. 71–93.
7. Струкова Е.А. Образ творческой личности в произведениях англоязычных постколониальных писателей Дж.М. Кутзее и С. Рушди: дисс. ... канд. филол. наук: спец. 10.01.03. М., 2016. 215 с.
8. Чашина А.И. Кутзее – писатель-космополит. URL: http://gazets29.ru/nextgen/detail_articles/polka/index.php?ELEMENT_ID=1328.
9. Andreadis A. The Master of Petersburg. A novel by J.M. Coetzee. URL: <http://www.toseekoutnewlife.com/coetzee.html>.
10. Соболевська Г.І. «Російська тема» у романі Дж.М. Кутзее «Осінь в Петербурзі». Волинь філологічна: текст і контекст: збірка наукових праць. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2011. Вип. 12. С. 212–218.
11. Гаспаров Б.М. Литературные лейтмотивы. Очерки русской литературы XX в. М., 1994. С. 30.
12. Шатин Ю.В. Архетипические мотивы и их трансформация в новой русской литературе. «Вечные» сюжеты русской литературы: («блудный сын» и другие). Новосибирск, 1996. С. 29–30.
13. Силантьев И.В. Поэтика мотива. М., 2004. С. 43.
14. Кутзее Дж.М. Осень в Петербурге: роман / Пер. с англ. С. Ильина. М.: Эксмо, 2010. 320 с.
15. Кутзее Дж.М. Осень в Петербурге. URL: <http://www.lib.ru/INPROZ/KUTZEE/kutzee.txt>.
16. Достоевский Ф.М. Преступление и наказание. URL: <http://ilibrary.ru/text/69/index.html>.
17. Достоевский Ф.М. Полное собрание сочинений: в 30 т. Ленинград: Наука, 1972–1990.

УДК 811.112.2-1.09(436)«18/19»:94(477)

МІСТИЧНИЙ ОБРАЗ УКРАЇНИ В ПОЕТИЧНИХ ТВОРАХ Р.М. РІЛЬКЕ

MYSTICAL IMAGE OF UKRAINE IN THE POETIC WORKS OF R.M. RILKE

Щербатюк В.С.,

*старший викладач кафедри української мови та літератури
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

Лисенко Н.В.,

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови та літератури
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

Стаття продовжує цикл досліджень авторів щодо особливостей відтворення української тематики у творчості зарубіжних письменників. Мета розвідки – розкрити закономірності осмислення й художнього відтворення містичного образу України в поетичній творчості австрійського поета Р.М. Рільке. Охарактеризовано низку ліричних творів, де відчутна доля українських людей, українська історія, доля України й самого поета. Зроблено спробу висвітлити причини захоплення поетом Україною. Доходимо висновку, що саме Україна повернула Р.М. Рільке втрачене відчуття органічного зв'язку зі світом і людьми.

Ключові слова: Україна, Київ, українські мотиви, Бог, кобзар.

Статья продолжает цикл исследований авторов об особенностях воспроизведения украинской тематики в творчестве зарубежных писателей. Цель разведки – раскрыть закономерности осмысления и художественного воспроизведения мистического образа Украины в поэтическом творчестве австрийского поэта Р.М. Рильке. Охарактеризовано ряд лирических произведений, где ощутима судьба украинских людей, украинская история, судьба Украины

и самого поета. Сделана попытка осветить причины восхищения поэтом Украиной. Приходим к выводу, что именно Украина вернула Р.М. Рильке утраченное чувство органической связи с миром и людьми.

Ключевые слова: Украина, Киев, украинские мотивы, Бог, кобзарь.

The article continues the cycle of authors' studies on the peculiarities of the reproduction of Ukrainian subjects in the works of foreign writers. The purpose of this investigation is to reveal the laws of comprehension and artistic reproduction of the mystical image of Ukraine in the poetic works of the Austrian poet R.M. Rilke. A series of lyrical works, where tangible the fate of Ukrainian people, Ukrainian history, the fate of Ukraine and the poet is described. An attempt to highlight the reasons for the poet's capture by Ukraine is made. We conclude that Ukraine was turned to R.M. Rilke lost sense of organic connection with the world and people.

Key words: Ukraine, Kyiv, Ukrainian motives, God, kobzar.

Постановка проблеми. Ще з часів IX століття, коли араби першими описали слов'янські землі, Україна почала приваблювати мандрівників, політиків, філософів, письменників, публіцистів та просто пересічних людей своєю екзотикою, живописною природою, героїчною історією, самобутньою культурою. Про неї писали Ж. де Лянуа, Б. де Віженер, Г.Л. де Боплан, Ш.Л. Лесюр, Ш.Г. Вержен, Ж.-Б. Шерер, І.Г. Гердер, Вольтер, Дж.Г. Байрон, В. Гюго, П. Меріме, Я. Гашек, Ю. Фучик, Г. Белль, П. Целан та багато інших.

Незабутнє враження Україна справила й на австрійського поета кінця XIX – початку XX століть Р.М. Рильке, який у своїй творчості прагнув відшукати джерела майстерності та шлях до Бога. «Дух південної чарівної країни» відчувається у його перекладах («Слово о полку Ігоревім»), новелах («Як старий Тимофій умирав, співаючи», «Пісня про Правду»), віршах («Буря», «Карл XII Шведський їздить верхи в Україні», «В оцім селі стоїть останній дім...» тощо). Натхнено про нашу столицю та «край чудової України» говорить Р.М. Рильке у збірці «Часослов» («Книга годин»), що складається з трьох циклів. Збірка написана від імені київського ченця, який схвилювано та піднесено звертається до Бога.

О. Попов у статті «Майстер високої самотності» говорив про особливості світовідчуття Рильке, про його здатність зазирати «по той бік речей»: «...Він безпосередньо будує тонкий світ, куди відходять душі і де існує, як тонка речовина, зміст, емоція. У цьому світі є свої безмежжя, долини, сутності. Внутрішній простір може концентруватися в ті або ті істоти: ангелів, Бога, людську душу. Він насичує все, що вібрує резонансно з душею: ніч, вітер, море, скрипкові мелодії, буревій» [1, с. 21].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До творчості Р.М. Рильке зверталися такі вітчизняні літературознавці, як А. Березіна, Г. Єлісеєнко, М. Журенко, А. Карельський, Н. Марченко, О. Орлова, В. Стус та інші. Про зв'язки Рильке з Україною писав у своїй статті «Українські мотиви в поезії Рильке» Д. Наливайко [2]. Автор

говорив про дві подорожі поета в Україну, які пробудили в нього реальне відчуття масштабності природи, її стихійної первозданності, величі й безмежності. Саме Україна дала творчу насагу поетові, тут йому відкрилася головна мета його життя й мистецтва – нести у світ гармонію. На думку літературознавця, «справжній Рильке» починається з «Часослова» [2, с. 140]. О. Ізарський у дослідженні «Рильке в Україні», аналізуючи доступну йому критичну літературу про творчість Рильке та його подорож Україною, більш критично визначив коло творів Р.М. Рильке з вкрапленими в них українськими мотивами, зробив спробу визначити роль України у формуванні душі та світогляду молодого Рильке [3]. Проте всі ці розвідки є лише прологом майбутнього комплексного дослідження творчості відомого поета кінця XIX – початку XX століть.

Постановка завдання. Мета статті – на основі аналізу поетичних творів Р.М. Рильке визначити особливості трактування австрійським митцем міфічного образу України. Досягнення мети забезпечено шляхом наукового розв'язання таких конкретних завдань:

- 1) визначити коло поезій Р.М. Рильке, присвячених українській тематиці;
- 2) дослідити закономірності осмислення й художнього відтворення українського життя в іншомовній літературі, що виявляється у специфіці тематики й характері проблематики, у жанровій своєрідності творів.

Виклад основного матеріалу. Знайомство в 1897 р. з А.-С. Лу, донькою французького генерала й німкені, народженої в Петербурзі, було знаковим для австрійського поета Р.М. Рильке. Під впливом цієї жінки виникає зацікавлення митцем Руссю. Від Лу він уперше почув про «чарівну Малоросію», яка вабила поета «близькістю до землі» та речей. Під враженням від оповідей Лу Р.М. Рильке мріяв відвідати й пізнати Русь.

Перша подорож у 1899 р. в Росію викликала зацікавленість в австрійського поета історією Русі, але Русі Київської (Княжого Києва, Чернігова, Волині XI – XIII ст.) та козаць-

кої, у яких він, як і Лу, вбачав витоки «великої Русі».

«Дух Русі» відчув Р.М. Рільке під час другої подорожі навесні й улітку 1900 р. Більше двох тижнів провів він у Києві. У листі до матері поет писав: «Мамо! Я вже два тижні в Києві. Перед цим побував у Ясній Полянці, родовому маєтку Л. Толстого. Безперечно, Київ – то є найсильніше враження. Це «місто близьке до Бога». Я б хотів тут оселитися назавжди. Тут мені відкрилася «одвічна руська сутність», насамперед пам'ятники культури давнього. А які тут церкви й собори, у них багато старих картин і дорогоцінних реліквій. Подумую колись здійснити переклад перлини давньоруської літератури «Слова о полку Ігоревім». А велична Лавра, її келії, печери... Це не передати словами...» [4, с. 21].

Київ полонив поета давньою й самобутньою культурою, величною Лаврою, її келіями й печерами, натовпами паломників, переважно селян, у які він кидався, щоб злитися з духовним. Саме з київських вражень виникла знаменита «Книга годин». «Слід визнати, – пише польський дослідник А. Рогальський, – що якби не Київ, Рільке ніколи б не написав свого «Часослова» [2, с. 143].

Хоча «Книга годин», зокрема її другий цикл – «Книга про паломництво», і виріс на основі київських вражень, київські і взагалі українські реалії тут зустрічаються рідко, переважно в «зашифрованому вигляді». Поет уникає конкретних назв, розгорнутих і виразних малюнків. Є лише натяк, який набуває глибокої сугестивності.

Велика степова країна стала для Р.М. Рільке «країною майбутнього» (Є. Пеленський). У щоденнику від 1 вересня 1900 р. поет записав: «Згадую полтавські степи, надвечірні зорі, хатки, й охоплює душу сум, що мене там немає». Україна манила митця якоюсь містичною силою. Про це говорить Р.М. Рільке у вірші «Бува, під час вечері хтось стоїть...» (переклад В. Бойка). Перед людиною два вибори: покинути дім, сім'ю і йти на схід, де церква чекає: «... його на сході десь там церква жде. / І діти, мов мерця, зберуть в похід», а якщо цього не зробити і померти звичайною смертю дома, то «...плестися дітям в світ тепер / до церкви, де його пропав і слід» [5]. Автор не дає відповіді, який вибір правильний, але з натяків зрозуміло, що Україна – це свята земля, до якої треба йти як на прощу.

Найсильніші враження, як зазначалося вище, на Р.М. Рільке справив Київ. Але сприйняття столиці в поета глибоко своєрідне. Він абсолютно відкидає те, на чому позначився негативний вплив тогочасної капіталістичної цивілізації (такою ж

була реакція на Париж та Рим), і безмежно захоплюється тим, у чому відкривається йому «одвічна руська сутність».

У кількох поезіях з української тематики Р.М. Рільке говорить про Києво-Печерську Лавру з її соборами, печерами, смиренними іконами, ченцями, паломниками. Велична Лавра (як безсмертний витвір простого народу) постає у вірші «Und du erbst das Grün». Автор ставить її поруч із Венецією, Казанню, Римом, Флоренцією, Пізою і Троїцькою Лаврою. Нажаль, не вся поезія австрійця сьогодні перекладена українською мовою, тому наводимо цитату мовою оригіналу: «Und das monastir, / das unter Kiew's Gärten ein Gewirr / van Gänger bildet, dunkel und verschlungen» [6].

Враження від Київської Лаври лягли в основу вірша «Чи знаєш, Боже, Ти про тих святих?». «Маленька церква десь на сході» тут моделюється у лавру-святиню, лавру ченців: «Чи знаєш, Боже, Ти про тих святих? / Хоч келію навпомацки зачинять, / то плач, то регіт часом долетить, / у норах у земних лише й спочинок» [5].

У печерах у повній тиші покояться ченці, що забули свій вік і обличчя й приречені на тисячолітнє буття: «І свічкою всяк дихав чоловік, / гойдав лиш вогник у своїй норі, / утратив і обличчя, і свій вік, / як дім без вікон, у такій порі / вже не вмирав, немовби вмер давно» [5].

Сюди, до печер, постійно приходять паломники, щоб подивитися на нетлінні мощі Святих, які спочивають уже триста літ, а мертві руки на їхніх грудях виглядають так, наче гори: «І нині богомольців тисячі, / що йдуть до них упасти на коліна. / Вже триста літ лежать вони вночі, / та їх тіла не піддаються тлінню. / Підносячись, як свічка, морок вкруг / тіла коптить, уже давно лежачі, / прикриті рам'ям, сховані неначе, / лиш понад чорні складки необачно / здіймаються на грудях гори рук» [5].

В останній частині вірша, використовуючи риторичні запитання, автор намагається зрозуміти: хто вони, ці Святі, чому Господь не дає їм небуття, чи не дано мерцям пережити смерть часів. Питає, чи наповнить колись Бог їхні мертві тіла своєю кров'ю: «Оце і є мерців життя велике, / що пережити має смерть часів? / Цей план Твоє накреслило перо? / І кожне з тіл, спотворених, калічних, / і справді є посудина та вічна, / аби Твою вливати в неї кров?» [5].

Особливе місце у «Книзі годин» поет відводить опису прощ до Печерської Лаври. У вірші «Ich war bei den ältesten Mönchen» Р.М. Рільке моделює власну прощу. А у вірші «Паломничий ранок» («Ein Pilgermorgen») описано прочан

не лише зі степів і міст України, а й із далеких країн – Тифліса й Ташкента, «християн із повадками ісламу». Автор розповідає про те, як до одержимого монаха прийшов якийсь невідомий старий, неначе до дитини, і зцілив його. У відповідь на запитання: «Знаєш ти також, хто я є?», монах просто ліг скрипкою на коліна старцеві, бо знав. Р.М. Рільке робить натяк на те, що Свята Лавра здатна зцілювати людські душі, що заблукали між земним і небесним.

Готуючись до другої подорожі по Русі, Р.М. Рільке перечитав низку літературних досліджень про неї. Ще в Петербурзі перед від'їздом до Німеччини, поет придбав «Кобзаря» Т. Шевченка в російському перекладі. Ця книжка, на титульній сторінці якої рукою поета позначено «St. Peterburg, am 13 August 1900» зберігалася у його бібліотеці до кінця життя. Про те, що інтерес до Т. Шевченка не згасав у Р.М. Рільке й пізніше, свідчать його виписки з однієї французької праці про Кобзаря – вони збереглися в архіві Р.М. Рільке й досі ще не опубліковані. Німецька дослідниця С. Брутцер, яка користувалася архівом поета, говорила, що їй не вдалося встановити автора праці.

Певний вплив творів Т. Шевченка відчутний у вірші «Eine Stunde vom Rande des Tages». Композиція твору побудована на розмові поета з власною душею. На запитання, що хоче його душа, відповідає: стань степом і біжи в пільму. Кульмінацією містичного поєднання зі степом є риторичний вигук: «Степом стань, степом стань, степом стань!» («Sei Heide, sei Heide, sei Heide...»).

На думку Є. Пеленського, концепція українського кобзаря у вірші Р.М. Рільке «живо нагадує «Перебендю» Шевченка» [7, с. 46]. У Кобзаря Перебендя наділений надзвичайними здібностями, він «усе знає», «все чує», його думка намагається проникнути в таємниці всесвіту, вона «край світа на хмарі гуля» [8, с. 42]. Але буває, що старий тікає від людей у степ на могилу, «щоб ніхто не бачив, / Щоб вітер по полю слова розмавав, / Щоб люде не чули, бо то Боже слово, / То серце по волі з Богом розмовля, / То серце щечече Господню славу...» [8, с. 42]

У Р.М. Рільке старий український кобзар ніби сплітається з нічним степом і набуває надлюдських розмірів і надлюдського значення: «...dann kommt vielleicht auch der Alte, / den ich kaum von der Nacht unterscheide, / und bringt seine riesige Blindheit / in mein horchendes Haus herein» [9].

Навіть змальовані краєвиди української природи, красою якої милується австрійський поет, перегукуються з поезією Т. Шевченка.

Пор.:
у Т. Шевченка:
Вітер віє-повіває,
По полю гуляє.
На могилі кобзар сидить
Та на кобзі грає.
Кругом його степ, як море
Широке, синіє:
За моголою могила,
А там – тільки мріє [8, с. 42];

у Р.М. Рільке:
Habe alte, alte Kurgane,
wachsend und kaumerkannt,
wenn es Mond wird über das plane
langvergangene Land [9].

Отже, Т. Шевченка і Р.М. Рільке поєднує спільна концепція подання образу кобзаря – містичної постаті, близької до Бога. На думку Є. Пеленського, може, це навіть і є сам Бог [7, с. 46].

Українські краєвиди заворожують поета. Він захоплений і величчю рівнин, степів, лісів, і останньою самотньою хатиною в селі. Поетичним реєстром краси і святостей української землі є вірш «Земля без меж, вітри, рівнини...»: «Земля без меж, вітри, рівнини, / Лісів там тіні старовинні / Й незмірна неба височинь. / Пливають тобі назустріч села / І знов зникають в далині, / Немов прожиті щойно дні / Чи пісня дзвонів невесела» [10].

«Під знаком вічності» на тлі безмежного часу й простору маємо пейзажну замальовку в поезії «В оцім селі стоїть останній дім...»: «В оцім селі стоїть останній дім, / самітний, наче на краю землі, / іде дорога селищем малим / крізь темну ніч і губиться в імлі. / Male село – це тільки перехід / між двох світів у інший лячний світ, / передчування моторошна путь. / І ті, що йдуть з села за круговид, / брестимуть довго чи в дорозі вмуть» [11, с. 177]. У цих рядках відчувається і жага нових круговидів, і передчуття довгої дороги пошуків, і передбачення марності цих пошуків.

Як свідчить запис у щоденнику Р.М. Рільке, цей вірш був нав'язаний перебуванням поета в селі під Полтавою, куди він поїхав на кілька днів, щоб «природу й людей зблизу побачити»: «Це було заключне звучання далини й самотності, яке залунало в мені одного разу під Полтавою, увечері, коли хатини були такі німі й самотні перед ніччю, що насувалася» [10, с. 261].

Духовна спорідненість з Україною й українцями набуває продовження в «Книзі картин». Перебуванням у Полтаві нав'язані дві його поезії зі збірки: балада «Карл XII Шведський їздить верхи в Україні», пройнята фольклорними моти-

вами, і вірш «Буря» – лірична варіація на тему байронівської поеми «Мазепа». У «Бурі» Р.М. Рільке змалював образ українського гетьмана Мазепи. Коли зривається буря, «чую, гетьмане, там десь ти / (ти хотів козаків вести / до тієї версти, де владитель). / Твій поземний зашийок чую, Мазепо» [12]. Тоді поет відчуває себе прив'язаним до коня, що мчить степом: «Там я теж у гонитву, згожу / до мотуззя, де впріла спіна, / поринаю ...» [12].

Швидкість руху вершника посилює уподібнення поета до рівнини, очей – до води останньої, «що ховає в собі розтання льоту» [12].

Реальний образ українського гетьмана неодноразово використовували романтики (Дж. Г. Байрон, В. Гюго). Якщо для Дж. Г. Байрона Мазепа – сильна романтична особистість, здатна на несподівані сміливі вчинки, то для В. Гюго – це символ митця, прив'язаного до спини Генія, що відносить першого з банального світу на межу ідеального, то у Р.М. Рільке реальний образ переходить у площину містики: «де мить неспинна, тільки небо впізнати можу» [12].

У баладі «Карл XII Шведський їздить верхи в Україні» австрійський поет дає своє бачення образу великого полководця, союзника Мазепи – Карла XII, який, хоч і зазнав поразки під Полтавою, але перейшов у легенду: «Лицарі з оповідок, / наче гори надвечір. Звідав / всяк протистояння бідам. / Скрип ременів чути слідом / і плащ для вітрів осідок – / все варте життів, держав. / І кожному в шатах свідок / меч, що в руках держав» [5].

Малюючи романтичний образ юного короля, що «на весну затаїв злобу, на арфи й жіноче волосся» і кинув «свій похмурий край» задля небезпек, поет згадує Україну – «край, де кожна річ має голос і душу, де навіть вітер живий і могутній» [3, с.435].

С. Брутцер у своїх критичних дослідженнях творчості Р.М. Рільке стверджувала, що на баладу «Карл XII Шведський їздить верхи в Україні»

мала вплив «Полтава» О. Пушкіна. Але, як зауважував О. Ізарський, це швидше стосується «романтичної і тільки в поетиці суб'єктивної «Бурі», тоді як «Карл XII» красномовно свідчить про самостійність думки автора, про глибокі надії поета на велике прийдешнє України. Україна для Пушкіна – минуле, епілог; для Рільке – пролог!» [3, с. 435].

Через багато років після поїздки на Русь, працюючи над книгою «Сонетів до Орфея», Р.М. Рільке повертається до образу України. Вона виринає у пам'яті поета тугою за полтавськими просторами, де дико мчить нічним степом від села кінь: «Десь із села прибував він, сиваш, / сплутаний путами по ногах, / щоб на лугах ночувати пустопаш; / хльоскає гриви розхристаний змах / шию його в такт буянню снаги, / грубо вгамованій в прагненні мчать» [3, с. 119].

Висновки. Отже, мандри Україною, пізнання народного життя викликали глибинні зрушення у світогляді й творчості Р.М. Рільке. Порівнюючи роль Італії й Русі у своєму житті, він писав у одному з останніх листів: «Італію я знав і любив уже з семи років; завдяки промовистій розмаїтості й багатству форм, вона була, так би мовити, букварем для мого динамічного внутрішнього життя. Але вирішальна роль належить Русі: саме вона в 1899 і 1900 рр. не тільки відкрила мені світ, ні з чим не зрівняний світ безмежних масштабів, але й завдяки своїй людській сутності наділила мене почуттям братерського зв'язку з людьми» [2, с. 146]. Із країни «таких самотніх людей, як я», почався духовний розвиток поета. Вона повернула йому втрачене відчуття органічного зв'язку зі світом і людьми. До останнього подиху Р.М. Рільке зберігав у серці любов до України – краю майбутнього і надію на наш народ великого прийдешнього.

У перспективі дослідження лежать прозові твори та листи Р.М. Рільке, у яких є українська тематика.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Попов О. Майстер високої самотності. Сучасність. 1994. № 7–8. С. 19–31.
2. Наливайко Д. Українські мотиви в поезії Рільке. Жовтень. 1971. № 10. С. 135–147.
3. Рільке Р.М. Темні плачі: поетичні твори: у 2 т. / упоряд., примітки Б. Щавурського; нім. мовою з паралельним українським перекладом. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. Т. 2. 480 с.
4. Белей Н. Знайомий Незнайомець: система уроків з вивчення оповідання Р.М.Рільке «Пісня про Правду». 11 клас. Зарубіжна література в навчальних закладах. 2001. № 1. С. 20–25.
5. Рільке Р.М. Поезії. URL: <http://www.ukrcenter.com/> Література/19326/Райнер-Марія-Рільке.
6. Rilke R.M. Und du erbst das Grün. URL: <http://rainer-maria-rilke.de/05b010duerbstdasgruen.html>.
7. Пеленський Є.Ю. Райнер Марія Рільке й Україна. Мінден: Бистриця, 1948. 63 с.
8. Шевченко Т. Кобзар. Київ: Рад. шк., 1987. 3-є вид. 608 с., іл.
9. Rilke R.M. Eine Stunde vom Rande des Tages. URL: <http://rainer-maria-rilke.de/05a066stundevomrande.html>.

10. Рільке Р.М. Поезії / переклав з нім. Микола Бажан. Київ: Дніпро, 1974. 279 с.

11. Рільке Р.М. Темні плачі: поетичні твори: у 2 т. / упоряд., примітки Б. Щавурського; нім. мовою з паралельним українським перекладом. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. Т. 1. 496 с.

12. Рільке Р.М. Буря / з німецької переклав Мойсей Фішбеїн. URL: http://mosesfishbein.blogspot.com/2011/12/blog-post_13.html.

УДК 821.111

САМООПРЕДЕЛЕНИЕ ВНЕ ПАТРИАРХАЛЬНОГО ОБЩЕСТВА В ПРОИЗВЕДЕНИИ АНДЖЕЛЫ КАРТЕР «МУДРЫЕ ДЕТИ»

SELF-DETERMINATION OUTSIDE THE PATRIARCHAL SOCIETY IN THE WORK OF ANGELA CARTER “WISE CHILDREN”

Эминли А.А.,

докторант кафедры зарубежных стран
Азербайджанского университета языков

Понятие личности, которое может замаскировать и изменить то или другое понятие, служит для разоблачения патриархальной идентичности – сообщества, основанного на вере первичности своей власти и его мужском начале. В постмодернистском мире, как только индивиду становится ясна невозможность существования основы для происхождения привилегированной перспективы и внешней идентичности, он вынужден искать новые пространства для своего существования. Новая личная идентичность будет общей; противоположные силы сосуществуют и, в отличие от других, постоянно сближаются и отдаляются, как две половины Тао, как добро и зло, самка и самец, белое и черное, мы и они.

Ключевые слова: произведение Анджелы Картер «Мудрые дети», поло-ролевая идентичность, мир модернизма, мир патриархата и его будущее.

Поняття особистості, яке може замаскувати і змінити те чи інше поняття, слугує для викриття патріархальної ідентичності – спільноти, заснованої на вірі первинності своєї влади і його чоловічого початку. У постмодерністському світі щойно індивідові стає ясною неможливість існування основи для походження привілейованої перспективи і зовнішньої ідентичності, він змушений шукати нові простори для свого існування. Нова особиста ідентичність буде загальною; протилежні сили співіснують і, на відміну від інших, постійно зближуються і віддаляються так, як дві половини Тао, як добро і зло, самка і самець, біле і чорне, ми і вони.

Ключові слова: твір Анджелі Картер «Мудрі діти», статев-рольова ідентичність, світ модернізму, світ патріархату і його майбутнє.

The concept of personality, which can mask and change both concepts, serves to expose the patriarchal identity as a community based on the belief in the primacy of its power and its masculine principle. In the postmodern world, once an individual becomes aware of the impossibility of the existence of a basis for the emergence of a privileged perspective and external identity, he is forced to seek new spaces for his existence. Nora and Dora, perhaps for their children, a new personal identity will be common; the opposite forces co-exist and, unlike others, are constantly coming together and moving away like two halves of Tao, like good and evil, a female and a male, white and black, we and them.

Key words: Angela Carter's work "Wise Children", sex-role identity, world of modernism, world of patriarchy and its future.

Постановка проблеми. В патріархальних дуалістических культурах самець відчуває необхідність в самці для того, чтобы на її фоні видвинутися вперед. При відсутстві самки половий ознак самця не може вважатися «важним», «первинним» і «значимим». Якщо самка спробує самоопреділитися за межами структури самця, то для ідентифікації своєї особистості вона повинна знайти нові основи. В будь-якому випадку це буде означати стати *другим*, то є стати

іншим. Анджела Картер представляє це середством для саморозкриття. В романі «Мудрі діти» мають дубляж в обличчя сестри-близниці являється одним з основних способів, з допомогою якого самка, приховуючи своє «лиця», може звільнитися від ґвалту патріархальної структури.

Поняття ідентичності в представленні автора роману. Героїні роману Нора і Дора Чанс, добре знаючи про свою непохожість друг на друга використовують своє зовнішнє схожість для